

**Richtlijnen** met betrekking tot  
**stratificatiecriteria** voor  
**normeringsonderzoek** van  
psychodiagnostische testen in  
**Vlaanderen**



KWALITEITSCENTRUM  
DIAGNOSTIEK<sup>VZW</sup>



KWALITEITSCENTRUM  
DIAGNOSTIEK<sup>vzw</sup>



**Vlaanderen**  
is zorgzaam samenleven

## **Verantwoordelijk uitgever**

Kwaliteitscentrum voor Diagnostiek vzw  
Kortrijksesteenweg 405, 9000 Gent  
[www.kwaliteitscentrumdiagnostiek.be](http://www.kwaliteitscentrumdiagnostiek.be)  
[communicatie@kwaliteitscentrumdiagnostiek.be](mailto:communicatie@kwaliteitscentrumdiagnostiek.be)

## **Auteurs**

Cynthia Van Gampelaere  
Julie De Ganck  
Nathalie Schouppe

## **Publicatiedatum**

November 2020

## Inleiding

Recente en kwalitatieve normen zijn van groot belang bij kwaliteitsvolle diagnostiek. Om kwaliteitsvolle normen te verkrijgen is het essentieel dat de normeringssteekproef representatief is voor de doelpopulatie van de test. Aangezien het verkrijgen van een volledig aselechte steekproef (e.g., elk tiende element van de populatie) meestal niet mogelijk is (e.g., omwille van een tekort aan investeringsmiddelen en privacywetgeving), maken veel testontwikkelaars gebruik van een gestratificeerde stochastische steekproef. Een dergelijke steekproef is gestratificeerd voor enkele belangrijke variabelen om de representativiteit te verhogen. Meestal zijn dit een aantal standaardvariabelen gecombineerd met de variabelen waarvan uit de literatuur blijkt dat deze van invloed zijn op het gemeten construct. Naast stratificatie wordt vaak ook gecontroleerd voor een aantal variabelen die iets minder relevant zijn voor de test in kwestie. In dit geval wordt na het verzamelen van de steekproef nagegaan of het steekproefpercentage al dan niet overeenkomt met het populatiepercentage.

In de huidige richtlijn wordt voor verschillende types testen (nl. algemene testen, testen voor kinderen en jongeren, en testen voor volwassenen) aangegeven volgens welke standaardvariabelen de normeringssteekproef idealiter gestratificeerd is, en welke bronnen informatie aanleveren over up-to-date populatiepercentages in Vlaanderen. Opgelet, aangezien het belang van bepaalde stratificatievariabelen testafhankelijk is, is het mogelijk dat belangrijke variabelen voor bepaalde testen niet vermeld worden in de onderstaande lijst of vermelde variabelen minder relevant zijn voor de test in kwestie. De lijst is met andere woorden niet exhaustief en legt eveneens geen 'wet' op. De richtlijn is hoofdzakelijk bedoeld als hulpmiddel en leidraad bij het opstellen van een normeringsplan. Het blijft te allen tijde de verantwoordelijkheid van de testontwikkelaar om de normeringssteekproef te stratificeren naar die variabelen die van belang zijn voor de test in kwestie. Wanneer de testontwikkelaar op basis van de huidige informatie een normeringsplan heeft opgesteld, kan dit worden voorgelegd aan het Kwaliteitscentrum voor Diagnostiek vzw voor het verkrijgen van bijkomend advies indien gewenst.

## Overzicht

<b>Stratificatievariabelen voor elk type test .....</b>	<b>3</b>
Sterk aan te raden .....	3
Leeftijd en Geslacht.....	3
Nationaliteit / Etnisch-culturele achtergrond .....	3
Regio .....	8
Aan te raden .....	9
Urbanisatiegraad.....	9
Test afhankelijk .....	10
Gezinstaal.....	10
<b>Specifieke stratificatievariabelen voor testen voor kinderen en jongeren .....</b>	<b>11</b>
Sterk aan te raden .....	11
Socio-economische status – opleidingsniveau moeder .....	11
Schoolniveau/Schooltype kind.....	12
Aan te raden .....	14
Onderwijsnet .....	14
Test afhankelijk .....	15
Zittenblijvers en schoolse vordering.....	15
<b>Specifieke stratificatievariabelen voor testen voor volwassenen .....</b>	<b>17</b>
Sterk aan te raden .....	17
Socio-economische status – opleidingsniveau .....	17
Aan te raden .....	18
Werk.....	18
Test afhankelijk .....	19
Burgerlijke staat .....	19
<b>Samenvatting brongegevens.....</b>	<b>20</b>

## Stratificatievariabelen voor elk type test

Sterk aan te raden

### Leeftijd en Geslacht

---

Afhankelijk van het type test, het gemeten construct en de mate waarin leeftijd samenhang vertoont met het gemeten construct, zullen de leeftijdsgroepen of -intervallen volgens welke de normeringssteekproef wordt gestratificeerd smaller of breder zijn. Bijvoorbeeld voor vaardigheidstesten voor kinderen en jongeren waarbij de vaardigheid gedurende de ontwikkeling een duidelijk verloop kent (bv. taalvaardigheid neemt toe met de leeftijd), dienen de leeftijdsgroepen voldoende smal te zijn. Hierbij kan het bovendien zo zijn dat de ontwikkeling sneller verloopt voor jonge kinderen dan voor oudere kinderen. In een dergelijk geval zijn de leeftijdsgroepen voor de jongere kinderen idealiter smaller dan deze voor de oudere kinderen. Voor een persoonlijkheidsvragenlijst voor volwassenen zullen deze leeftijdsgroepen dan weer een stuk breder mogen zijn. Het is steeds de verantwoordelijkheid van de testontwikkelaar de gehanteerde indeling in leeftijdsgroepen voor een desbetreffende test te onderbouwen en te verantwoorden. Dit kan bijvoorbeeld aan de hand van wetenschappelijke literatuur die aantoont hoe stabiel een bepaalde trek/vaardigheid is over leeftijdsgroepen heen of net hoe snel deze zich ontwikkelt. Bij twijfel kan advies over de ideale breedte van de leeftijdsintervallen worden ingewonnen bij het Kwaliteitscentrum voor Diagnostiek vzw.

De gehanteerde leeftijdsgroepen stellen vervolgens de normgroepen voor en het is van belang dat de overige stratificatievariabelen representatief zijn binnen elke normgroep (m.a.w., gestratificeerd per leeftijdsgroep).

Naast leeftijd is ook geslacht een belangrijke variabele waarvan de samenhang met een resem aan constructen reeds uitvoerig is aangetoond. Het is dan ook sterk aan te raden geslacht steeds op te nemen bij de stratificatie van de steekproef, tenzij een bepaald type test slechts ontwikkeld wordt voor één van beide geslachten.

Onderstaande tabel is een voorbeeld van een mogelijke stratificatie naar leeftijd en geslacht<sup>1</sup> voor een vaardigheidstest voor jongeren tussen 12;0 jaar en 16;11 jaar:

Leeftijd	Populatiepercentage Jongens	Populatiepercentage Meisjes
12;0 jaar – 12;11 jaar	%	%
13;0 jaar – 13;11 jaar	%	%
14;0 jaar – 14;11 jaar	%	%
15;0 jaar – 15;11 jaar	%	%
16;0 jaar – 16;11 jaar	%	%

Up-to-date populatiecijfers betreffende geslacht en leeftijd kunnen worden gedownload in de vorm van een Excel-document op de site van StatBel:

- <https://statbel.fgov.be/nl/open-data/bevolking-naar-woonplaats-nationaliteit-burgerlijke-staat-leeftijd-en-geslacht-9>

**Opmerking:** De Excel-documenten waarnaar wordt verwezen in de huidige richtlijn bevatten vaak een veelheid aan informatie en kunnen in eerste instantie overweldigend overkomen. Het gebruik van Excel-draaitabellen kan er echter op een eenvoudige manier toe leiden dat u de nodige informatie uit deze tabellen kan extraheren, zoals bijvoorbeeld het populatiepercentage per leeftijdsgroep en geslacht voor de gewenste doelgroep. Meer informatie over het gebruik van Excel-draaitabellen kan u raadplegen op [de support website van Microsoft](#).

---

<sup>1</sup> De variabele geslacht wordt op de site van StatBel gedefinieerd als 'man' of 'vrouw'. Een verdere opdeling waar ook rekening gehouden wordt met andere definiëringen van geslacht wordt hier niet gemaakt.

## **Nationaliteit / Etnisch-culturele achtergrond**

---

Onderzoek toont aan dat in mindere mate de nationaliteit, maar voornamelijk de etnisch-culturele achtergrond van testdeelnemers een duidelijke invloed kan hebben op en bias kan veroorzaken in de testresultaten (Van de Vijver et al., 2016). Bepaalde items kunnen bijvoorbeeld op een andere manier geïnterpreteerd of verstaan worden door de testdeelnemers ten gevolge van een etnisch-culturele achtergrond die verschilt van de autochtone cultuur. Bij veel Vlaamse/Nederlandse testen wordt gezien dat voornamelijk het hebben van een niet-Europese culturele achtergrond een invloed heeft op de testresultaten en in veel mindere mate het hebben van een Europese culturele achtergrond.

Het is belangrijk dat testen zoveel mogelijk aandacht schenken aan etnisch-culturele fairheid. Naast nationaliteit is het daarom van belang een goede representatie te hebben van de normsteekproef wat betreft etnisch-culturele achtergrond. Hierbij moet voornamelijk aandacht geschonken worden aan niet-Europese etnisch-culturele groepen die relatief veel voorkomen in België, zoals inwoners met een Turkse, Maghreb of Aziatische culturele achtergrond (Vlaamse Migratie- en integratiemonitor, 2018). Onderstaand wordt informatie verstrekt over populatiegegevens betreffende nationaliteit en etnisch-culturele achtergrond.

### **Bron 1: Nationaliteit**

Up-to-date populatiecijfers over de tweedeling Belg/niet-Belg kunnen worden gedownload in de vorm van een Excel-document op de site van StatBel:

- <https://statbel.fgov.be/nl/open-data/bevolking-naar-woonplaats-nationaliteit-burgerlijke-staat-leeftijd-en-geslacht-9>

Aan de hand van een Excel-draaitabel kunnen de populatiepercentages Belg/niet-Belg voor de gewenste doelgroep(en) verkregen worden.

### **Bron 2: Nationaliteit kinderen en jongeren**

Specifiek voor schoolgaande kinderen en jongeren kunnen eveneens populatiecijfers Belg/niet-Belg en het percentage leerlingen van vreemde nationaliteit worden teruggevonden in het statistisch jaarboek van het Vlaams onderwijs:

- <https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/statistisch-jaarboek>

Meer specifiek dient gezocht te worden in de Excel-documenten 'Leerlingenkenmerken basisonderwijs', 'Leerlingenkenmerken secundair onderwijs' en 'Leerlingen van vreemde nationaliteit'.

### **Bron 3: nationaliteit niet-Belgen**

Indien relevant voor een bepaalde test kan een opsplitsing gemaakt worden die verder gaat dan Belg/niet-Belg. De bevolking met een buitenlandse nationaliteit kan verder worden opgedeeld in brede of specifieke nationaliteitsgroepen:

Brede nationaliteits-groepen	Specifieke nationaliteits-groepen	Verdere opsplitsing nationaliteits-groepen	Omvat volgende landen/regio's
Europeaan	Buurlanden		Nederland, Frankrijk, Duitsland, Luxemburg
	EU-landen	West- en Noord-EU-15-landen	Ierland, Verenigd Koninkrijk <sup>2</sup> , Oostenrijk, Denemarken, Zweden en Finland
		EU13-landen	Estland, Letland, Litouwen, Polen, Tsjechië, Slowakije, Hongarije, Slovenië, Bulgarije, Roemenië, Malta en Cyprus, vanaf 2013 ook Kroatië
	Europese niet-EU-landen		Albanië, Andorra, Armenië, Bosnië en Herzegovina, Georgië, IJsland, Liechtenstein, Macedonië, Moldavië, Monaco, Montenegro, Noorwegen, Oekraïne, Rusland, Servië, San Marino, Vaticaanstad, Wit-Rusland, Zwitserland
Niet-Europeaan	Turkije en Maghreb <sup>3</sup>	Turkije	Turkije
		Maghreb-landen	Marokko, Algerije, Tunesië, Libië en Mauritanië
	Overig Azië <sup>4</sup>	Overig Azië	
		DR Congo, Burundi, Rwanda	DR Congo, Burundi, Rwanda
		Overig Afrika	
Overige	Noord-Amerika en Oceanië		
	Zuid- en Midden-Amerika		
	Ander en onbekend		

<sup>2</sup> Het Verenigd Koninkrijk heeft op 31 januari 2020 de EU verlaten. Het al dan niet opgenomen zijn van het Verenigd Koninkrijk in de publicatie van EU-cijfers zal gecontroleerd moeten worden. Bijvoorbeeld, in de Vlaamse Migratie- en Integratiemonitor is hier nog geen rekening mee gehouden.

<sup>3</sup> = veel voorkomende niet-Europese nationaliteitsgroep in België. In 2017 had 3% van de totale bevolking een niet-EU nationaliteit en 0.8% een Turkse of Maghreb nationaliteit (Noppe et al., 2018).

<sup>4</sup> = veel voorkomende niet-Europese nationaliteitsgroep in België. In 2017 had 3% van de totale bevolking een niet-EU nationaliteit en 1% een (overige) Aziatische nationaliteit (Noppe et al., 2018).

Populatiegegevens van de nationaliteitsgroepen van de niet-Belgen kunnen per gewest, geslacht en leeftijdsgroep worden teruggevonden in de Vlaamse Migratie- en Integratiemonitor 2018 (pg. 115-124):

- <https://www.vlaanderen.be/publicaties/vlaamse-migratie-en-integratiemonitor-2018>

#### Bron 4: Etnisch-culturele achtergrond

Naast nationaliteit is het van belang rekening te houden met de etnisch-culturele herkomst, eveneens van de personen met een Belgische nationaliteit. De steekproef kan in dit geval worden gestratificeerd naar herkomst. Een persoon wordt beschouwd als een persoon van buitenlandse herkomst wanneer één van volgende vier nationaliteiten een niet-Belgische nationaliteit is:

- huidige nationaliteit van de persoon
- geboortenationaliteit van de persoon
- geboortenationaliteit van de vader
- geboortenationaliteit van de moeder

Vooral bij testen voor kinderen en jongeren draagt een stratificatie naar herkomst de voorkeur ten opzichte van een stratificatie naar nationaliteit. Wanneer een kind met een niet-Belgische herkomst in België wordt geboren, krijgt hij of zij immers automatisch de Belgische nationaliteit, maar groeit hij of zij wel vaak op in een (grotendeels) andere cultuur binnen het gezin. Net die andere etnisch-culturele achtergrond kan een impact hebben op testresultaten (Van de Vijver et al., 2016).

Herkomst	Nationaliteit van herkomst	Omschrijving
Belgische herkomst	Belg	Persoon met de Belgische (geboorte)nationaliteit van wie beide ouders in België geboren zijn.
Buitenlandse herkomst	Europa <sup>5</sup>	Persoon van wie de huidige nationaliteit, geboortenationaliteit of de geboortenationaliteit van (één van) de ouders Europees is (met uitzondering van Belgisch).
	Turkije en Maghreb <sup>6</sup>	Persoon van wie de huidige nationaliteit, geboortenationaliteit of de geboortenationaliteit van (één van) de ouders Turks of Maghreb is.
	Overig Azië <sup>7</sup>	Persoon van wie de huidige nationaliteit, geboortenationaliteit of de geboortenationaliteit van (één van) de ouders Aziatisch is (met uitzondering van Turks of Maghreb).
	Andere nationaliteiten	Persoon van wie de huidige nationaliteit, geboortenationaliteit of de geboortenationaliteit van (één van) de ouders anders is dan Europees, Turks of Maghreb.

In de Vlaamse Migratie- en Integratiemonitor 2018 kunnen populatiegegevens voor de nationaliteit van herkomst per gewest en geslacht worden teruggevonden op pg. 138-142 en per leeftijdsgroep op pg. 143-144.

- <https://www.vlaanderen.be/publicaties/vlaamse-migratie-en-integratiemonitor-2018>

<sup>5</sup> Personen afkomstig uit de buurlanden vormen een grote herkomstgroep in België. Echter, aangezien een Europese nationaliteit van herkomst in veel gevallen een te verwaarlozen invloed heeft op testresultaten kunnen Belgen en personen met een Europese herkomst in veel gevallen worden samengenomen in de stratificatie.

<sup>6</sup> = veel voorkomende niet-Europese nationaliteit van herkomst. In 2016 had 11.3% van de totale bevolking een niet-EU nationaliteit van herkomst en 5.3% een Turkse of Maghreb nationaliteit van herkomst.

<sup>7</sup> = veel voorkomende niet-Europese nationaliteit van herkomst. In 2016 had 11.3% van de totale bevolking een niet-EU nationaliteit van herkomst en 2.1% een (overige) Aziatische nationaliteit van herkomst.



Een **voorbeeld** van een mogelijke berekening die kan helpen bij het stratificeren naar herkomst (focus op niet-Europese en voornamelijk Turks-Maghreb herkomst) van de normeringssteekproef van een test voor kinderen en jongeren tussen 0 en 17/18 jaar:

- Totaal aantal kinderen jongeren in België (0-18): 243.403.8 (gegevens StatBel 2019)
- Totaal aantal kinderen en jongeren (0-17) met een niet-EU nationaliteit van herkomst: 268.025 (info Migratiemonitor, pg. 144) = **+ 11%**
- Totaal aantal kinderen en jongeren (0-17) met een Turkse of Maghreb nationaliteit van herkomst: 129.009 (info Migratiemonitor, pg. 144) = **+ 5.3%**

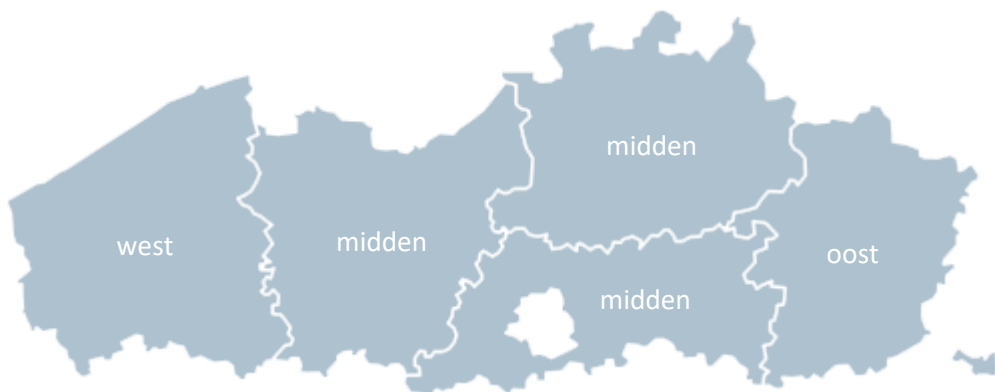
→ De normeringssteekproef van deze test moet bij benadering 11% kinderen en jongeren met een niet-EU nationaliteit van herkomst bezitten, waarvan ongeveer de helft een Turkse of Maghreb nationaliteit van herkomst moet hebben.

## Regio

---

Een representatieve verdeling van de normeringssteekproef over de verschillende regio's van Vlaanderen is belangrijk. De normeringssteekproef kan worden gestratificeerd per Vlaamse provincie, maar het is voor de meeste testen voldoende om gebruik te maken van volgende driedeling:

Regio	Omvat volgende provincies
Oost	Limburg
Midden	Oost-Vlaanderen, Antwerpen, Vlaams-Brabant, incl. Brussel Hoofdstedelijk Gewest (BHG)
West	West-Vlaanderen



### Bron 1:

Up-to-date populatiecijfers over de inwoners van de verschillende regio's kunnen worden gedownload in de vorm van een Excel-document op de site van StatBel:

- <https://statbel.fgov.be/nl/open-data/bevolking-naar-woonplaats-nationaliteit-burgerlijke-staat-leeftijd-en-geslacht-9>

Aan de hand van een Excel-draaitabel kan het populatiepercentage per provincie voor de gewenste doelgroep verkregen worden. Door het samenvoegen van de data van bepaalde provincies kunnen de populatiepercentages voor de bovenstaande driedeling verkregen worden.

### Bron 2:

Specifiek voor schoolgaande kinderen en jongeren kunnen eveneens populatiecijfers worden verkregen per provincie waar de kinderen en jongeren schoollopen op de site van het Vlaamse onderwijs, telkens voor het recent afgeronde schooljaar, in het document 'Vlaams onderwijs in cijfers':

- <https://www.vlaanderen.be/publicaties/vlaams-onderwijs-in-cijfers>

## Urbanisatiegraad

---

Voor veel testen is het belangrijk dat de normen representatief zijn voor zowel deelnemers woonachtig in stedelijk als in landelijk gebied. De urbanisatiegraad kan op verschillende manieren worden ingedeeld. Eurostat, het bureau voor de statistiek van de Europese Unie, maakt een opdeling in dichtbevolkt (code 1), gemengd (code 2) en dunbevolkt (code 3) gebied. Het populatiepercentage personen woonachtig in een dunbevolkt gebied (code 3) in Vlaanderen is echter vaak verwaarloosbaar. In de meeste gevallen is het dan ook voldoende om een tweedeling te maken, namelijk stad versus niet-stad:

Tweedeling	Eurostat code	Beschrijving
Stad	Code 1	<u>Dichtbevolkt gebied</u> : geheel van aan elkaar grenzende gemeenten, elk met een dichtheid van meer dan 500 inw./km <sup>2</sup> ; de totale bevolking van het geheel is minstens 50.000 inwoners
Niet-stad	Code 2	<u>Gemengd gebied</u> : geheel van aan elkaar grenzende gemeenten die niet tot een dichtbevolkt gebied behoren, met elk meer dan 100 inw./km <sup>2</sup> en een totale bevolking van minstens 50.000 inwoners of gemeenten die grenzen aan een dichtbevolkt gebied
	Code 3	<u>Dunbevolkt gebied</u> : geheel van aan elkaar grenzende gemeenten buiten dichtbevolkte of gemengde gebieden

Een overzicht van welke Vlaamse gemeenten welke Eurostat urbanisatie code krijgen toebedeeld, kan worden teruggevonden op de site van Eurostat:

- <https://ec.europa.eu/eurostat/web/nuts/local-administrative-units>

Meer specifiek dient gezocht te worden in het Excel-document 'Correspondence table LAU – NUTS 2016, EU-28 and EFTA / available Candidate Countries' op het tabblad 'BE', in de kolom 'DEGURBA' (i.e., degree of urbanisation).

## Test afhankelijk

Afhankelijk van het type test is het vaak nodig om de normsteekproef op nog een aantal andere variabelen te stratificeren of om er achteraf voor te controleren. Voorbeelden van dergelijke variabelen zijn moedertaal of gezinstaal bij testen die taalvaardigheid in kaart brengen, de aanwezigheid van een specifieke stoornis of beperking bij testen voor adaptief gedrag, etc. Wij lichten hier enkel één voorbeeld uit, namelijk gezinstaal.

### **Gezinstaal**

---

Volgende onderverdeling kan gemaakt worden:

- Spreekt Nederlands met niemand
- Spreekt Nederlands met maximaal 1 gezinslid
- Spreekt Nederlands met meer dan 1 gezinslid
- Spreekt Nederlands met iedereen uit het gezin

Informatie over de gezinstaal van schoolgaande kinderen en jongeren kan worden teruggevonden in het statistisch jaarboek van het Vlaams onderwijs:

- <https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/statistisch-jaarboek>

Meer specifiek dient gezocht te worden in de Excel-documenten 'Leerlingenkenmerken basisonderwijs' en 'Leerlingenkenmerken secundair onderwijs'.

## Specifieke stratificatievariabelen voor testen voor kinderen en jongeren

Sterk aan te raden

### Socio-economische status – opleidingsniveau moeder

---

Het hoogst afgeronde opleidingsniveau van de moeder wordt vaak gehanteerd als indicator van de socio-economische status van kinderen en jongeren. De volgende driedeling wordt gehanteerd:

Brede opdeling	Opleidingsniveau moeder
Laag	Geen lager onderwijs Lager onderwijs Lager secundair onderwijs
Midden	Hoger secundair onderwijs
Hoog	Hoger onderwijs <sup>8</sup>

Deze driedeling kan nog verder verduidelijkt worden aan de hand van de ISCED-indeling (International Standard Classification of Education):

- Laaggeschoolden: personen zonder eindexamen van het secundair onderwijs (ISCED 1997: 0-2, ISCED 2011: 0-2)
- Middengeschoolden: personen met een diploma van het secundair onderwijs van de 3de graad, samen met de personen in het bezit van een diploma postsecundair niet-hoger onderwijs (ISCED 1997: 3-4, ISCED 2011: 3-4)
- Hooggeschoolden: personen met een diploma hoger onderwijs (inclusief voortgezette universitaire opleiding en een doctoraat met proefschrift) (ISCED 1997: 5-6, ISCED 2011: 5-8)

Informatie over het opleidingsniveau van de moeders<sup>9</sup> van schoolgaande kinderen en jongeren kan worden teruggevonden in het statistisch jaarboek van het Vlaams onderwijs:

- <https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/statistisch-jaarboek>

Meer specifiek kan gezocht worden in de Excel-documenten 'Leerlingenkenmerken basisonderwijs' en 'Leerlingenkenmerken secundair onderwijs'.

---

<sup>8</sup> In het statistisch jaarboek van het Vlaams onderwijs wordt geen fijnmazigere opsplitsing gemaakt naar 'hoge school' versus 'universitair'.

<sup>9</sup> In het statistisch jaarboek van het Vlaams onderwijs wordt de groep 'moeders' niet gedefinieerd. Het is bijgevolg onduidelijk of ook plusmoeders hier kunnen onder vallen. Wanneer in de gezinssituatie sprake is van een moeder en een plusmoeder raden wij aan om het opleidingsniveau in kaart te brengen van de (plus)moeder die het meest tijd doorbrengt met het kind.

## Schoolniveau/Schooltype kind

De normeringssteekproef voor testen voor kinderen en jongeren is idealiter gestratificeerd naar schooltype en schoolniveau. In Vlaanderen wordt de volgende onderverdeling gehanteerd:

Kleuteronderwijs			
Gewoon kleuteronderwijs			1 <sup>ste</sup> – 3 <sup>de</sup> kleuterklas
Buitengewoon kleuteronderwijs			Type 2, 3, 4, 5*, 6, 7, 9
*om dubbelstellingen te vermijden worden leerlingen in het buitengewoon onderwijs type 5 niet inbegrepen in de data			
Basisonderwijs			
Gewoon basisonderwijs			OKAN <sup>10</sup> 1 <sup>ste</sup> leerjaar – 6 <sup>de</sup> leerjaar
Buitengewoon basisonderwijs			Type 1, 2, 3, 4, 5*, 6, 7, 8, 9 Type basisaanbod
*om dubbelstellingen te vermijden worden leerlingen in het buitengewoon onderwijs type 5 niet inbegrepen in de data weergegeven in het document 'Vlaams onderwijs in cijfers'			
Secundair onderwijs			
Gewoon secundair onderwijs	OKAN		
	Eerste graad	A	1 <sup>ste</sup> en 2 <sup>de</sup> leerjaar
		B	1 <sup>ste</sup> en 2 <sup>de</sup> leerjaar (beroepsvoorbereidend leerjaar)
	Tweede graad	ASO	3 <sup>de</sup> en 4 <sup>de</sup> jaar
		TSO & KSO	3 <sup>de</sup> en 4 <sup>de</sup> jaar
		BSO	3 <sup>de</sup> en 4 <sup>de</sup> jaar
	Derde graad	ASO	5 <sup>de</sup> , 6 <sup>de</sup> en 7 <sup>de</sup> jaar
		TSO & KSO	5 <sup>de</sup> , 6 <sup>de</sup> en 7 <sup>de</sup> jaar
		BSO	5 <sup>de</sup> , 6 <sup>de</sup> en 7 <sup>de</sup> jaar
Buitengewoon secundair onderwijs	Type 1, 2, 3, 4, 5*, 6, 7, 9	Type basisaanbod	
Deeltijds secundair onderwijs			
*om dubbelstellingen te vermijden worden leerlingen in het buitengewoon onderwijs type 5 niet inbegrepen in de data weergegeven in het document 'Vlaams onderwijs in cijfers'			

In bepaalde gevallen zullen er bij testen, ontwikkeld voor kinderen en jongeren, leeftijdsgroepen zijn die reeds gestart zijn in het hoger onderwijs. Indien van toepassing kan volgende onderverdeling gehanteerd worden voor het type hoger onderwijs in Vlaanderen:

Hoger onderwijs	
Hoger Beroepsonderwijs	HBO5 verpleegkunde HBO van het volwassenonderwijs
Hogeschool	Professioneel gerichte bachelor
Universitair	Academische bachelor Master

<sup>10</sup> OnthaalKlas voor Anderstalige Nieuwkomers

### Bron 1:

De populatiecijfers van schoolgaande kinderen en jongeren per schooltype en schoolniveau kunnen worden teruggevonden op de site van het Vlaams onderwijs, telkens voor het recent afgeronde schooljaar, in het document 'Vlaams onderwijs in cijfers':

- <https://www.vlaanderen.be/publicaties/vlaams-onderwijs-in-cijfers>

### Bron 2:

In het document 'Vlaams onderwijs in cijfers' worden de weergegeven cijfers niet opgesplitst per leerjaar of type buitengewoon onderwijs. Voor het basisonderwijs wordt gemiddeld over de jaren heen, voor het secundair onderwijs worden cijfers weergegeven per graad. Indien cijfers per leerjaar/type buitengewoon onderwijs, of per geboortjaar gewenst zijn, kunnen deze worden teruggevonden in het statistisch jaarboek van het Vlaams onderwijs:

- <https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/statistisch-jaarboek>

Meer specifiek kan gezocht worden in de Excel-documenten 'Basisonderwijs', 'Voltijds gewoon secundair onderwijs' en 'Buitengewoon secundair onderwijs'.

### Toelichtingen bij het Vlaams onderwijssysteem:

Buitengewoon onderwijs:

- Type 1: kinderen met een licht mentale handicap
- Type 2: kinderen met een matige of ernstige mentale handicap
- Type 3: kinderen met ernstige emotionele of gedragsproblemen
- Type 4: kinderen met een fysieke handicap
- Type 5: kinderen die zijn opgenomen in een ziekenhuis of preventorium
- Type 6: kinderen met een visuele handicap
- Type 7: kinderen met een auditieve handicap
- Type 8: kinderen met ernstige leerstoornissen
- Type 9: kinderen met een autismespectrumstoornis die geen mentale beperking hebben

OKAN: Onthaalonderwijs voor anderstalige kinderen. Dit onderwijstype wordt ingericht voor jongeren van niet-Belgische of niet-Nederlandse nationaliteit die nieuw binnen komen in België en het Nederlands onvoldoende beheersen.

HBO/ HBO5: Hoger beroepsonderwijs situeert zich op het 5<sup>de</sup> niveau van de Vlaamse kwalificatiestructuur. Het bevat opleidingen die voorbereiden op het uitoefenen van een beroep en situeert zich qua niveau boven het secundair onderwijs en net onder de professionele bachelor.

Aan te raden

## Onderwijsnet

---

In Vlaanderen is het basis-, secundair-, volwassen- en deeltijds kunstonderwijs gestructureerd volgens drie onderwijsnetten:

Onderwijsnet	Omvat:
GO	Gemeenschapsonderwijs
GVO	Gesubsidieerd vrij onderwijs (privaatrechtelijk): het Katholiek onderwijs en de groepering van Overleg Kleine Onderwijsverstrekkers (OKO)
OGO	Gesubsidieerd officieel onderwijs: het gemeentelijk onderwijs en het provinciaal onderwijs

### Bron 1:

De populatiecijfers van schoolgaande kinderen en jongeren per onderwijsnet kunnen worden teruggevonden op de site van het Vlaams onderwijs, telkens voor het recent afgeronde schooljaar, in het document 'Vlaams onderwijs in cijfers':

- <https://www.vlaanderen.be/publicaties/vlaams-onderwijs-in-cijfers>

### Bron 2:

Gedetailleerdere onderverdelingen per onderwijsnet (e.g., per provincie, naar geboortjaar, ...) kunnen teruggevonden worden in de Excel-documenten van het statistisch jaarboek van het Vlaams onderwijs:

- <https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/statistisch-jaarboek>



### Zittenblijvers en schoolse vordering

Stratificatie van de normeringssteekproef op basis van zittenblijvers en schoolse vordering kan bijvoorbeeld van belang zijn bij (schoolse) vaardigheidstesten en cognitieve testen voor kinderen en jongeren. Informatie hierover kan worden teruggevonden in het Statistisch jaarboek van het Vlaams onderwijs:

- <https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/statistisch-jaarboek>

Meer specifiek kan gezocht worden in de Excel-documenten 'Schoolse vordering en zittenblijven in het gewoon lager onderwijs' en 'Schoolse vordering en zittenblijven in het voltijds gewoon secundair onderwijs'. Let op, deze informatie beslaat enkel het gewoon lager onderwijs en voltijds gewoon secundair onderwijs.

Voor de meeste testen zal voornamelijk het percentage **zittenblijvers** van belang zijn, opgesplitst naar graad, leerjaar en schoolniveau:

Basis onderwijs		
Leerjaar		% leerlingen dat blijft zitten per leerjaar
1 <sup>ste</sup> - 6 <sup>de</sup>		%

Secundair onderwijs		
Graad	Leerjaar	% leerlingen dat blijft zitten per leerjaar en schoolniveau
Eerste	1 <sup>ste</sup> en 2 <sup>de</sup> jaar A en B	%
Tweede	3 <sup>de</sup> en 4 <sup>de</sup> jaar ASO, TSO, KSO en BSO	%
Derde	5 <sup>de</sup> en 6 <sup>de</sup> jaar ASO, TSO, KSO en BSO	%

Voor uitgebreid normeringsonderzoek kan het nuttig zijn de normeringssteekproef gedetailleerder te stratificeren op basis van **schoolse vordering**. Aangezien de percentages leerlingen die niet op leeftijd zitten vaak niet zo hoog zijn, is een dergelijke stratificatie minder nuttig voor kleine normeringssteekproeven. Schoolse vordering kan worden weergegeven door het percentage leerlingen weer te geven dat op leeftijd zit, dat schoolse achterstand heeft opgelopen (in aantal jaren) en dat schoolse voorsprong heeft (in aantal jaren).

Basis onderwijs						
Leerjaar	% leerlingen op leeftijd	% leerlingen met voorsprong per leerjaar		% leerlingen met achterstand per leerjaar		
		> 1 jaar	1 jaar	1 jaar	2 jaar	> 2 jaar
1 <sup>ste</sup> - 6 <sup>de</sup>	%	%	%	%	%	%

Secundair onderwijs

Graad	Leerjaar	% leerlingen op leeftijd	% leerlingen met voorsprong per leerjaar en schoolniveau		% leerlingen met achterstand per leerjaar en schoolniveau		
			> 1 jaar	1 jaar	1 jaar	2 jaar	> 2 jaar
Eerste	1 <sup>ste</sup> en 2 <sup>de</sup> jaar A en B	%	%	%	%	%	%
Tweede	3 <sup>de</sup> en 4 <sup>de</sup> jaar ASO, TSO, KSO en BSO	%	%	%	%	%	%
Derde	5 <sup>de</sup> en 6 <sup>de</sup> jaar ASO, TSO, KSO en BSO	%	%	%	%	%	%

## Specifieke stratificatievariabelen voor testen voor volwassenen

Sterk aan te raden

### Socio-economische status – opleidingsniveau

---

Het hoogst afgeronde opleidingsniveau wordt vaak gehanteerd als indicator van de socio-economische status van volwassenen. De opdeling kan breed of specifiek gebeuren. Welke opdeling het beste gehanteerd wordt, is testafhankelijk.

Brede opdeling	Specifieke opdeling
Laag	Kleuteronderwijs (ISCED 2011:0) Lager onderwijs (ISCED 2011:1) Lager secundair onderwijs (ISCED 2011:2)
Midden	Hoger secundair onderwijs (ISCED 2011:3) Post secundair niet-hoger onderwijs (ISCED 2011:4)
Hoog	Hoger onderwijs – korte cyclus (ISCED 2011:5) Hoger onderwijs – bacheloropleidingen of equivalent (ISCED 2011:6) Hoger onderwijs – masteropleidingen of equivalent (ISCED 2011:7) Doctoraten (ISCED 2011:8)

#### Bron 1:

Populatiecijfers per opleidingsniveau volgens de brede indeling (in drie categorieën) onderverdeeld in drie leeftijdsgroepen (15-24 jaar, 25-54 jaar en 55-64 jaar) en per gewest kunnen worden teruggevonden op de website van StatBel:

- <https://statbel.fgov.be/nl/themas/werk-opleiding/opleidingen-en-onderwijs/onderwijsniveau#figures>

#### Bron 2:

Populatiecijfers per opleidingsniveau volgens een specifieke indeling (in vijf categorieën<sup>11</sup>) voor de bevolking ouder dan 15 jaar kan worden teruggevonden op dezelfde website, in het Excel-document 'Onderwijsniveau van de bevolking'.

#### Bron 3:

De socio-economische status van volwassenen kan ook aan de hand van andere gegevens worden geoperationaliseerd, zoals gemiddeld bruto maandloon:

- <https://statbel.fgov.be/nl/themas/werk-opleiding/lonen-en-arbeidskosten/gemiddelde-bruto-maandlonen#figures>

**Opmerking:** De Hollingshead index (Hollingshead, 1975) is een in onderzoek veel gebruikte maat voor de socio-economische status van volwassenen waarbij zowel opleidingsniveau, beroep, geslacht en burgerlijke staat in rekening worden gebracht. Er bestaan echter geen Vlaamse populatiecijfers voor de Hollingshead.

---

<sup>11</sup> lager onderwijs of geen diploma; lager secundair onderwijs; hoger secundair onderwijs; hoger niet-universitair onderwijs korte type/professionele bachelor; hoger niet-universitair onderwijs lange type/universitair onderwijs/academische bachelor of master

## Aan te raden

### Werk

---

Met betrekking tot het uitoefenen van een job kunnen bij volwassenen verschillende indicatoren gebruikt worden om de normeringssteekproef te stratificeren, waarvan er hier twee worden weergegeven. De eerste indicator binnen de beroepsactieve bevolking is de **werkgelegenheid en werkloosheid**:

	Omschrijving
Werkgelegenheidsgraad	Het aandeel werkenden in de bevolking op beroepsactieve leeftijd (werkende beroepsbevolking/bevolking op beroepsactieve leeftijd)
Werkloosheidsgraad	Het aandeel werklozen in de beroepsactieve bevolking (werklozen/totale beroepsbevolking)
Activiteitsgraad	De mate waarin de bevolking actief is op de arbeidsmarkt, hetzij als werkzoekende, hetzij als werkende (totale beroepsbevolking/bevolking op beroepsactieve leeftijd)

Populatiecijfers over de werkgelegenheid en werkloosheid van de Belgische bevolking op beroepsactieve leeftijd ingedeeld naar geslacht en volgens gewest kunnen worden teruggevonden op de website van StatBel:

- <https://statbel.fgov.be/nl/themas/werk-opleiding/arbeidsmarkt/werkgelegenheid-en-werkloosheid#panel-12>

Een tweede indicator is het **uitgeoefende beroep**. Populatiecijfers voor de Belgische bevolking per beroep voor de top 100 beroepen (ingedeeld naar geslacht) kunnen worden teruggevonden op de website van StatBel:

- <https://statbel.fgov.be/nl/themas/werk-opleiding/arbeidsmarkt/beroepen-belgie#figures>

Meer specifiek kan gezocht worden in het Excel-document 'Beroepen in België volgens geslacht (top 100)'.

Test afhankelijk

### **Burgerlijke staat**

---

Bij bepaalde testen voor volwassenen is het aan te raden de normsteekproef te stratificeren volgens burgerlijke status:

- Ongehuwd
- Gehuwd
- Gescheiden
- Weduwstaat

Up-to-date populatiegegevens over de burgerlijke staat kunnen worden gedownload in de vorm van een Excel-document op de site van StatBel:

- <https://statbel.fgov.be/nl/open-data/bevolking-naar-woonplaats-nationaliteit-burgerlijke-staat-leeftijd-en-geslacht-9>

Aan de hand van een Excel-draaitabel kunnen de populatiepercentages per burgerlijke status voor de gewenste doelgroep bekomen worden.

## Samenvatting brongegevens

1. Op de site van StatBel – België in cijfers - kunnen up-to-date populatiegegevens worden gevonden van de Belgische bevolking ingedeeld in verschillende hoofd- en subthema's, gepresenteerd in handige tabellen of te downloaden in de vorm van Excel-documenten:  
<https://statbel.fgov.be/nl/open-data/bevolking-naar-woonplaats-nationaliteit-burgerlijke-staat-leeftijd-en-geslacht-9>
2. Op de site van Statistiek Vlaanderen kunnen overzichtelijke rapporten en artikels worden teruggevonden gebaseerd op verschillende bronnen, waaronder StatBel en Eurostat:  
<https://www.statistiekvlaanderen.be/nl/bevolking-naar-nationaliteit>
3. Het Statistisch jaarboek van het Vlaams onderwijs bevat gedetailleerde cijfergegevens over onderwijs en vorming per schooljaar: <https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/statistisch-jaarboek>
4. Het Vlaams onderwijs in cijfers is een document dat een overzichtelijk overzicht geeft van de recentste en meest belangrijke cijfers met betrekking tot het Vlaamse onderwijs van het recentst afgeronde schooljaar: <https://www.vlaanderen.be/publicaties/vlaams-onderwijs-in-cijfers>
5. Op de site van EuroStat kunnen up-to-date populatiecijfers worden teruggevonden over de landen van de Europese Unie: <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
6. In de Vlaamse Migratie- en Integratiemonitor 2018 kan informatie worden teruggevonden over migratie, vreemde bevolking en bevolking van buitenlandse herkomst, inburgering, sociale samenhang en maatschappelijke positie van de bevolking van buitenlandse herkomst:  
<https://www.vlaanderen.be/publicaties/vlaamse-migratie-en-integratiemonitor-2018>
7. Specifiekere gegevens die belangrijk kunnen zijn bij de ontwikkeling van bepaalde testen (e.g., prevalentie van een bepaalde ziekte of stoornis) kunnen in de meeste gevallen worden teruggevonden in wetenschappelijke epidemiologische literatuur. Handige databanken hiervoor zijn:
  - Web of Science: <https://login.webofknowledge.com/>
  - PubMed: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/>
  - Scopus: <https://www.scopus.com/home.uri>
  - Google Scholar: <https://scholar.google.com/>
8. Wetenschappelijke literatuur waarnaar wordt verwezen in de huidige richtlijn:

Hollingshead, A. B. (1975). Four factor index of social status. *Yale Journal of Sociology*, 8, 21–52.

Noppe, J., Vanweddingen, M., Doyen, G., Stuyck, K., Feys, Y., & Buysschaert, P. (2018). *Vlaamse Migratie- en integratiemonitor*. Agentschap Binnenlands Bestuur.

Van de Vijver, F. J. R., Schittekatte, M., & Fontaine, J. R. J. (2016). Diagnostiek bij allochtone leerlingen. In K. Verschueren & H.Koomen (Eds.), *Handboek diagnostiek in de leerlingenbegeleiding: Kind en context* (pp. 323–337). Garant-Uitgevers.